

RECEPCIJA SLOVENSKE LITERATURE MED ŠPANSKO GOVOREČIMI

Barbara Pregelj

Fakulteta za humanistiko, Nova Gorica

UDK 821.163.6.09=03=134.2

Prispevek je prvi sistematični poskus orisa recepcije slovenske literature v špansko govorečih deželah, predvsem v Španiji, Argentini in Mehiki. Slovenskih prevodov v španščino je še vedno relativno malo, pa vendarle dovolj za evidentiranje temeljnih značilnosti njihove recepcije. To bo skušalo ovrednotiti korpus prevedenih besedil, določiti temeljne posrednike, prevode slovenskih avtorjev umestiti v španski in latinskoameriški knjižni trg ter popisati in ovrednotiti najpomembnejše odzive medijev na prevedena besedila, uprizoritve, gostovanja in druge oblike promocije.

recepcija sodobne slovenske literature v špansko govorečih deželah, prevajanje v španščino, literarno posredovanje, španski knjižni trg, latinskoameriški knjižni trg

This paper is the first systematic attempt to outline the reception of Slovene literature in Spanish speaking countries, especially Spain, Argentina and Mexico. To this day, there are relatively few translations of literature by Slovene authors in Spanish, although it is still possible to monitor the basic characteristics of their reception. In this article I will attempt to evaluate the corpus of translated texts and identify the mediators; incorporate the translations of Slovene authors into the Latin-American book market; record and evaluate the reaction of the Spanish and Latin-American media to these translated texts.

reception of Slovene literature in Spanish speaking countries, translation into Spanish, literary mediation, Spanish book market, Latin-American book market

Ko je Olga García (2004) predstavila in analizirala seznam najpomembnejših prevodov iz slovenščine v španščino in v obratni smeri, je ugotovila, da imamo slovenski bralci v svojem jeziku najpomembnejše avtorje in/ali besedila španskega govornega področja, španski bralci pa v svojem jeziku lahko posežejo le po redkih prevodih iz slovenščine. Korpus besedil, ki jih je obravnavala, je danes (na obeh straneh) obsežnejši, tudi akterjev, ki predstavljajo in promovirajo slovensko literaturo (tudi) med špansko govorečimi je vse več, pa vendar njena oznaka ostaja veljavna. Nič nenavadnega, če upoštevamo, da gre za enega najbolj razširjenih svetovnih jezikov in za veliko (evropsko/latinskoameriške) literaturo/e na eni strani ter za eno manjših jezi-

kovnih skupnosti in tako imenovano malo literaturo na drugi strani. Kljub temu se zdi, da se špansko govoreči prostor vse bolj odpira t. i. drugi Evropi tudi po zaslugi vse boljših prevodov (med drugim tudi) iz slovenščine (Vidal - Folch).

V prispevku bom predstavila kontekst, v katerem so izšli prevodi sodobnih slovenskih avtorjev v španščini, ter tako skušala podati izhodišča za refleksijo o njihovi recepciji. Članek je nastal s pomočjo gradiva, ki so ga na prošnjo avtorice odstopili nekateri prevajalci, avtorji, zavodi, lektorji in založniki,¹ izhaja iz prepoznavanja pomena prevoda za slovensko književnost in vloge, ki jo imajo prevajalci pri promociji slovenske književnosti v tujini.

¹ Avtorica je za posredovanje podatkov o odmevih še posebej hvaležna Marjeti Drobnič, Juanu Pablu Fajdigi, Simoni Škrabec, Veroniki Rot, Evaldu Flisarju, Igorju Bratožu, Branetu Mozetiču, Vladimiru Rejc, Julii Sarachu in Mojci Jesenovec.

Razvrstitev prevedenega gradiva: preplet treh literarnih sistemov

Na najažurnejšem seznamu v španščino prevedenih slovenskih besedil, ki ga je za Center za slovensko književnost pripravila Mojca Jesenovec,² je 171 enot, od tega je 38 samostojnih knjižnih objav, 26 objav, ki so vključene v širše antologije (npr. jugoslovanske) ter 107 revialnih, priložnostnih in internetnih objav. Abecedni seznam prevedenih avtorjev razkriva, da so v španščini dostopni najsodobnejši že uveljavljeni avtorji in tisti, ki se šele dobro uveljavljajo (Bedrač, Blatnik, Bratož, Cestnik, Čander, Čar, Čučnik, Debeljak, Glavan, Gradišnik, Hudolin, Ihan, Kleč, M. Kumerdej, Mokrin - Pauer, Mozetič, Plut, Podlogar, Potočnjak, Potokar, Semolič, Stupica, Šteger, Virk, Zupan), priznani avtorji, rojeni na začetku stoletja, v medvojnem in povojnem času (Balantič, Bor, Bartol, Detela, Dekleva, Dolenc, Forstnerič, Fritz, Grafenauer, Hofman, Jančar, Jesih, Jovanovič, Kocbek, Miroslav Košuta, Kovačič, Kovič, Krakar, Kravos, Kuntner, Makarovič, Menart, Minatti, B. A. Novak, I. Osojnik, Pavček, Petan, Pregarc, Strniša, I. Svetina, Šalamun, Taufer, Udovič, D. Zajc, C. Zlobec), pa tudi nekateri slovenski klasiki (Aškerc, Cankar, Gregorčič, Kette, Kosovel, Levstik, Milčinski, Pregelj, Prešeren, Stritar, Župančič). Videti je, da je prevedena večina pomembnejših slovenskih avtorjev.

Tabela 1: Avtorji po številu prevodnih objav

Mozetič	20
Makarovič	17
Ihan	16
Šalamun	15
Šteger	14
Zajc	12
Kovič	11
Blatnik	10
Prešeren	9

Jančar	9
B. A. Novak	8
Gregorčič	8
Cankar	7
Zlobec	7
Debeljak	6
Petan	5

Tabela 2: Avtorji po številu prevedenih knjig

Avtorji po številu prevedenih knjig	
Blatnik	2
Debeljak	2
Mozetič	2
Šalamun	2
Ihan	2
Rejc	2
Prešeren	2
Petan	2
Šteger	1
Bartol	1
Jančar	1
Pahor	1
Kosovel	1
Makarovič	1
Virk	1
Kovačič	1
Gregorčič	1
Semolič	1
I. Svetina	1
Pintar	1
Mazzini	1

Pogled na število vseh prevodnih objav (Tabela 1) razkriva, da so pogosteje prevajani sodobnejši avtorji ter da število prevedenih književnih naslovov vedno ne zrcali mesta, ki ga posameznemu avtorju namenja nacionalni kanon (Tabela 2), enako je s številom ponatisov. Po številu teh je verjetno težko dosegljiv Bartolov *Alamut* z desetimi izdajami pri različnih španskih založbah (Muchnik

² Seznam je prijazno posredovala za pripravo tega prispevka, čeprav še ni bil objavljen.

Editores, Edhasa, Salvat, Plaza&Janés, Planeta de Agostini, El Aleph, El País).

M. Jesenovec na svojem seznamu navaja 85 prevajalcev (od tega jih je večina prispevala le nekaj revijalnih objav). Prevajalce, ki so podpisali vsaj tri prevode, je mogoče razvrstiti v dve večji prevajalski generaciji. Med starejše sodijo: Mª Francisca de Castro Gil, Vanda Čehovin, Darinka Čehovin, Juan Carlos Oven, Gregor Papež in Juan Octavio Prenz; med mlajše, aktivne (z vsaj eno knjižno objavo) pa: Marjeta Drobnič (8), Juan Pablo Fajdiga (7), Barbara Pregelj (4), Santiago Martín (2), Rea Novak (2), Julia Sarachu (2), Mojca Jesenovec, Xavi Farré, Alejandro Díaz del Leal in Simona Škrabec.³

Med prevodi, ki jih M. Jesenovec ni evidentirala – sama pa sem jih v tabelaričnih prikazih že upoštevala –, je treba omeniti še naslednje: dvojezični izdaji poezije Vladimire Rejc *Potovanje nemih obrazov / El camino de los rostros silenciosos* ter Tatjane Kobe Pregl *Porcelanaste sanje / Los sueños de porcelana* (obe je izdal Zavod za kulturno in publicistično ustvarjalnost), ki ju je podpisala Rea Novak;⁴ prevod *Šeherezade* Iva Svetine (*Scheherezade*), ki ga je leta 2009 v zbirki *Literae Slovenicae* izdalo Društvo slovenskih pisateljev, podpisala pa ga je Barbara Pregelj; antologijo osmih slovenskih kratkih zgodb, ki jih je pod naslovom *Zgodbe. Antología del nuevo cuento esloveno* v Madridu izdala založba Páginas de espuma (2009), izbrala,

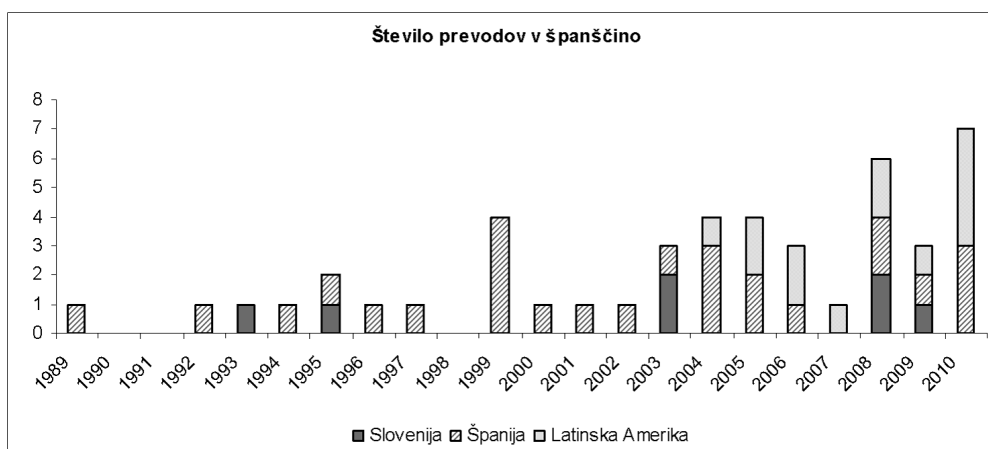
prevedla in spremno besedo pa je napisala Simona Škrabec. Iz angleščine (po izdaji *From the Heart of Europe – Anthology of Contemporary Slovenia Writing*) je Mónica Mansour za antologijo *La Antología de narradores eslovenos contemporáneos* prevedla kratke zgodbe trinajstih slovenskih avtorjev (UNAM, 2009); prevode Svetlane Makarovič (*Poemas* – v prevodu Julie Sarachu), Aleša Debeljaka (*Las odas inacabadas* – v prevodu Barbare Pregelj in Ivána Reymondeza), Alojza Ihana (*La moneda de plata* – v prevodu Mojce Jesenovec) ter Primoža Čučnika (*Ventanas nuevas* – v prevodu Pabla Fajdige) je leta 2010 izdala argentinska založba Gog y Magog; prevod *Parábolas familiares* (Lámed, 2010) Borisa Pintarja je naredil Alejandro Díaz del Leal; prevod Blatnikovih zgodb z naslovom *La ley del deseo* (Baile del Sol, 2010) pa Marjeta Drobnič. Letos je izšel tudi prevod Pahorjeve *Nekropole (Necrópolis)* – prvi španski prevod tega tržaškega klasika po prevodu kratke zgodbe *Zibelka sveta* v zbirki *Zgodbe* –, ki ga je v sodelovanju z Gemmo Santiago Alonso pripravila Barbara Pregelj (Anagrama).

Španski prevodi slovenskih avtorjev se torej pojavljajo v treh literarnih sistemih: slovenskem, španskem ter latinskoameriškem,⁵ naraščanje števila prevodov slovenskih avtorjev v španščino po letu 1989 (prvi objavi Bartolovega *Alamuta*) pa je opazno tudi na naslednjem grafu.

³ Simona Škrabec je najpomembnejša, izredno dejavna posrednica slovenske literature v katalonščino in tudi avtorica članka *Intercanvi literari entre Catalunya e Eslovènia*, v katerem so popisani in analizirani slovensko-katalonski in katalonsko-slovenski literarni stiki.

⁴ Knjiga Vladimire Rejc je v španščini izšla tudi pri madridski založbi Slovento.

⁵ Gre za države, v katerih delujejo različni knjižni trgi. Pojem latinskoameriškega literarnega sistema uporabljam po analogiji s pojmom latinskoameriška literatura, ki se, čeprav gre za književnosti različnih držav in okolij, dojema kot enovit pojem, pri ustvarjanju navidezne homogenosti pa so sodelovale tudi nekatere španske založbe.

Prevodi v španščino, ki so izšli v Sloveniji

V Sloveniji si za promocijo slovenskih avtorjev prizadeva Društvo slovenskih pisateljev, ki izdaja knjižno zbirko *Literae Slovenicae* (v zbirki je ob antologijah v španščini *Antología de poesía y prosa eslovenas contemporáneas*, 1982, *Cuentos eslovenos contemporáneos*, 1993, *Poesía eslovena contemporánea*, 1995, izšel le prevod Svetinove *Šeherezade*) in s Trubarjevo fundacijo skrbi tudi za finančno podporo tujim založnikom,⁶ leta 1995 pa je soorganiziralo tudi gostovanje slovenskih avtorjev v Madridu (Blatnik 1996). Po letu 1999 si za promocijo slovenske literature (tudi med špansko govorečimi) prizadeva Center za slovensko književnost. Ta ima na svojih spletnih straneh poleg drugih informacij obsežen, a nepopoln pregled prevodov slovenskih avtorjev v tuje jezike (tudi španščino). Center organizira bralne turneje (tudi v špansko govoreče dežele): leta 1998 v Kolumbijo, Venezuelo, Mehiko (Jančar, Blatnik, Makarovič, Mozetič);⁷ leta 2002 v

Španijo⁸ ter v Argentino, Čile in Urugvaj, kjer so se predstavili M. Novak, Škrjanec, Mozetič, Blatnik in Makarovič.

Slovensko literaturo med špansko govorečimi promovira tudi Študentska založba, ki je organizirala branja v Guadalajari v Mehiki (2005), Madridu in Barceloni (2007) ter v Buenos Airesu (2008), ob tem pa izdala promocijske knjižice s španskimi prevodi: *Literatura Joven Eslovena*, *Tus ficciones eslovenas: Literatura eslovena contemporánea*, *Autores Eslovenos en la 34.ª Feria Internacional del Libro de Buenos Aires*.

Odmevno gostovanje jeseni 2009 (o njem so poročali *Crónica UNAM*, *Radio UNAM*, *Milenio Diario*, *La Crónica*, *Nutimex* ter *Delo*) je v mehiški prestolnici in v Guadalajari v sodelovanju z UNAM organizirala tudi Sodobnost International, na predstavitvi *Antologije sodobnih slovenskih pripovednikov* pa so sodelovali Flisar, Jančar, Bratož in Blatnik.

⁶ Seznam španskih in latinskoameriških založb, ki so doslej prejele podporo Trubarjeve fundacije, je mogoče najti na spletni strani Društva slovenskih pisateljev (http://www.drustvo-dsp.si/si/drustvo_slovenskih_pisateljev/dejavnosti/567/detail.html), ki si po ustanovitvi Javne agencije za knjigo prizadeva za promocijo slovenske književnosti v tujini.

⁷ Branje je spremljala objava knjižice *Letras eslovenas* s španskimi prevodi gostujočih avtorjev, deležno pa je bilo tudi pozornosti tiskanih medijev (*El Universal*, *Economía Hoy*, *Delo*, *Lectura*, *Mexico City Times*, *El Impulso Literaria*).

⁸ Branje je spremljala objava knjige *Páginas de la literatura eslovena* s prevodi Šalamuna, Mozetiča, Jančarja, Ihana in Blatnika.

Nekaj prevodov slovenskih avtorjev v španščini je izdala ljubljanska založba Edina (Kovič, Medved, B. A. Novak, Pavček, Svetina, Zajc, Zlobec). Prva izdaja Prešernovih *Poezij* (Cantos) je izšla leta 2003 v Kranju; že omenjeni dvojezični izdaji Rejc in Kobe Pregl pa v Ljubljani. Morda lahko pričakujemo, da bodo temu sledile še druge dvojezične izdaje in novi prevodi v španščino. Prevode slovenskih avtorjev redno prinaša tudi revija *Verba hispanica*. Doslej so bili tako akademskemu svetu predstavljeni Zlobec,⁹ Prešeren (*Sonetos de infelicidad*), Jančar (*El fresco de Castilla*), Jesih (*Sonetos*), Ihan, Šalamun, Blatnik (*Rai*), Makarovič, Kovič, Kosovel, Kovačič (*Los inmigrados*), Petan (*Aforismos*), Mazzini (*Una historia muy simple*). Leta 2004 je izšel tudi zbornik *Prevajanja slovenskih literarnih besedil*, kjer so v 18 jezikih, med drugim tudi v španščini, natisnjena besedila E. Vouk, I. Osojnika, Letnarja, Cestnika, Štromarja, Potočnjakove in V. Ošlaka. Prevode so izdelali študentje in učitelji slovenščine na tujih univerzah; prevajanje slovenskih avtorjev v španščino spodbuja tudi natečaj za najboljši študentski prevod v španščino na katedri za hispanistiko na ljubljanski Filozofski fakulteti leta 2009. Za promocijo slovenske literature v španščini si je prizadeval tudi festival *Con sabor latino* (2005), po novem pa prevajanje v tuje jezike spodbuja tudi velenjski Lirikonfest, ki že tradicionalno podeljuje priznanja ambasadorjem slovenske književnosti.

Med v Sloveniji delujočimi posredniki je treba omeniti tudi zelo odmevna gledališka

gostovanja,¹⁰ ki pa uprizorjenih predstav niso prevajala v španščino. Čeprav gre večinoma za promocijske prevode, torej za prevode, ki šele želijo opozoriti na slovensko ustvarjanje, so bili ti in bralne turneje deležni pozornosti in odmevov, saj so o njih poleg že navedenih poročali slovenski (*Delo, Večer*), španski (*La tribuna de Salamanca, Liceus*) in špansko-ameriški časniki (*El Magellanes, Milenio Diario, La Crónica, Nutimex, Diario Hoy, El Impulso, El Universal*).

Prevodi slovenskih avtorjev, ki so izšli v Španiji

V Španiji je po podatkih FGEE (cehovskega združenja španskih založb) 872 založb, isti vir navaja, da je založb, ki niso vključene v osrednje cehovsko združenje, najverjetneje še enkrat toliko. Leta 2009 je španski knjižni trg ustvaril 1,3 % španskega BDP-ja, število knjižnih naslovov stalno narašča – leta 2005 je izšlo okoli 70.000 knjig, od tega približno polovica ponatisov –, španske založbe pa izdajo kar 3,4 % svetovne knjižne produkcije. Večina španskih založb je malih ali srednje velikih. Po podatkih za leto 2000 je večjih založb (založb, ki presegajo 6.000.000 EUR letnega prometa) le 66, a te poskrbijo kar za 66 % vse knjižne produkcije in 80 % vse prodaje (Ganzabal 2009). To pomeni, da sta produkcija in prodaja močno skoncentrirani predvsem v Barceloni in Madridu (Alberto Vicente, Silvano Gozzer).

Šest velikih španskih založniških skupin tako obvladuje kar 70 % prodaje, povezane so tudi z drugimi kulturnimi sektorji in medij-

⁹ Kjer ni posebej navedeno, gre za prevod pesmi; *Verba hispanica* v zadnjem času skrbi tudi za objave prevodov slovenskih avtorjev v katalonščino ter portugalščino.

¹⁰ Slovensko mladinsko gledališče tako v Španiji kot v Latinski Ameriki s *Šeherezado* (Mehika, 1990, Bogota, Caracas, 1992, Buenos Aires, 1994), ki do leta 2009 ni bila prevedena v španščino, SNG Maribor s Pandurjevo postavitvijo *Fausta* (Mehika, 1992), *Carmen* (Mehika, 1992) ter ponovno SMG s predstavami: *Silence silence silence* (Mehika, 1999, Španija, 1989, Bogota, 1989), *Sen kresne noči* (Bogota, 2000), *Kdo se boji Tennesseeja Willamsa?* (Paragvaj, 2001), *Sen kresne noči* (Mehika, 2001, Madrid, 2002), *Hiša Bernarde Alba* (Španija, 2003), *Kdo se boji Tennesseeja Willamsa?* (Cuba, Dominikanska republika, 2003, Urugvaj, Argentina, 2005), *Preganjanje in umor Jeana-Paula Marata* (Bogota, 2004), *Kraljica Margot* (Bogota, 2006), *Kitov trebuh* (Bogota, 2006), *Sneguljčica in sedem palčkov* (več gostovanj na festivalih v Mehiki, 2007, Ekvador, 2009), *Somrak bogov* (Bogota, 2008), *Zločin in kazen* (Bogota, 2010).

skimi hišami, s čimer si močno olajšujejo tudi promocijo (Ganzabal 2009). Za španski knjižni trg je značilno, da letno izide veliko novih knjižnih naslovov, njihove naklade pa so relativno nizke.

Po podatkih, ki sem jih za ta prispevek dobila od prevajalcev, so knjižne (pa tudi revialne) objave slovenskih avtorjev v Španiji večinoma posledica prizadevanj in trženjskih sposobnosti prevajalcev, nekaj tudi smisla za promocijo samih avtorjev. Razširjeni seznam M. Jesenovec razkriva, da so založbe, ki so doslej v knjižni obliki izdale slovenske avtorje, večinoma manjše založbe, ki si tudi sicer prizadevajo za pluralizacijo knjižnega trga.

Prvi Slovenec na španskem knjižnem trgu je bil Karel Mauser s knjigo *El Cappellán*, ki je izšla leta 1961 pri barcelonski založbi Luis de Caralt.¹¹ Temu je sledil prodajno zelo uspešen *Alamut* Vladimirja Bartola v prevodu Mauricia Wacqueza in Slavice Membrado Bursač, ki je nastal po francoskem prevodu. *Alamut* je najprej izšel pri manjši založbi Muchnik Editores,¹² kasneje pa v ponatisih tudi pri večjih založbah. Založba Libertarias/Prodhufi, ki je leta 1997 izdala Blatnikove *Menjave kož*, je sicer prestižna, a manjša založba s tridesetletno tradicijo. Založba Gakoa (*Somrak idolov*, 1999) iz San Sebastiana/Donostie že od leta 1989 izdaja eseje in humanistiko. Ihanova poezija je najprej izšla pri založbi prevajalske hiše La casa del Traductor (1999), kasneje (2000) pa pri elitni založbi Hiperión, specializirani za izdajo poezije.¹³ Tudi založba Visor (Šalamun, 1999) je eminentna založniška skupina, ki deluje v Barceloni, Buenos Airesu, Mehiki in Sao Paolu. Madridska založba Metáfora (Jančar, 2002) je manjša založba, usmerjena v objavljanje kvalitetnih prevodov srednjeevropskih avtorjev in članica združenja

manjših madridskih založb Bibliodiversidad. Prevod Mozetičevih *Pesmi za umrlimi sanjami* (2004) je v Málagi izdala CEDMA v zbirki Maremoto, ki si prizadeva za objavljanje indonezijskih, indijskih, bengalskih, iranskih, kitajskih, kurdskih, romunskih pesnikov in literatur, ki so španskemu literarnemu trgu skoraj ali povsem neznane. Baskovska založba Bassarai (Petan, 2004; Kosovel, 2005; Petan, 2008) iz Vitorie je manjša založba, ki izdaja vse literarne zvrsti, pa tudi kvalitetne prevode. Baskovska založba Meettok (Prešeren, 2006) je mlajša, manjša in neodvisna založba. Precej večja je madridska založba Siruela, ki je leta 2007 izdala Kovačičeve *Prišleke*, a po pridobljenih podatkih niso bili deležni večjega odziva. V Madridu imata sedež tudi manjša založba Slovento (Rejc, 2008) in založba Páginas de espuma, ki je izdala antologijo slovenskih kratkih zgodb (Čar, Jančar, Kocbek, Kovačič, M. Novak, Pahor, Tratnik) ter velja za založbo, specializirano za izdajo kratkih zgodb. Manjša založba, specializirana za izdajanje gejevske literature, je založba Lamed (Pintar, 2010), tudi založba s Kanarskih otokov Baile de sol (Blatnik, 2010) je manjša založba, ki predstavlja vzhodnoevropske avtorje; založba Anagrama, ki je izdala Pahorjevo *Nekropolo*, sodi med prestižnejše in večje španske založbe.

Slovenske avtorje so večinoma objavljale manjše, specializirane založbe, med katerimi prednjačijo manjše madridske založbe (16 knjižnih naslovov). Pomenljivo je, da jim sledijo baskovske založbe (5 knjižnih naslovov) in založbi iz Barcelone. Manjše založbe težje promovirajo svoje avtorje, tudi poezija (Hiperión, Visor) je trženjsko očitno manj zanimiva. Doslej je bil najbolj odmeven prevod *Alamuta*, precej pa obeta tudi izid *Nekropole* pri Anagrami.¹⁴ Čeprav je

¹¹ Založba Luis de Caralt je v 50., 60. in 70. letih izdajala knjige, povezane z vojno tematiko in drugo svetovno vojno.

¹² Založba Muchnik Editores se je kasneje pridružila skupini Anaya, leta 1998 jo je kupila skupina Edicions 62; ustanovitelj založbe Mario Muchnik je kasneje ustanovil založbo El Aleph – tudi ta je izdala *Alamuta*.

¹³ Založba Hiperión podeljuje eno najprestižnejših španskih pesniških nagrad.

Garcíeva v svojem članku obžalovala, da slovenske prevajalske vneme španska literarna in prevodna kritika skorajda ni opazila (2004: 110), je večina prevodov skromno, pa vendarle odmevala: o prevedenih besedilih se pojavljajo zapisi na različnih blogih, o njih pa so poročali tudi španski mediji.¹⁵ Videti je, da sta v španščini Slovenijo na literarni zemljevid svetovne literature doslej zares umečila le Vladimir Bartol in Boris Pahor.

Prevodi slovenskih avtorjev, ki so izšli v Latinski Ameriki

Po podatkih *The Economist* knjižna produkcija v španščini velja za drugo največjo knjižno produkcijo na svetu in za največji trg prevodne literature, saj na prevode odpade kar petino od 120.000 knjižnih naslovov, kolikor jih letno izide v španščini. Po podatkih iz leta 2005 najhitreje rastejo knjižni trgi v Argentini, Mehiki in Kolumbiji. Tako se močno spreminja podoba latinskoameriškega knjižnega trga, ki je tradicionalno zelo odvisen od španskih založb. Dolga leta so imele založbe zaradi latinskoameriške politične represije in gospodarske krize vodilno vlogo pri objavljanju in promociji latinskoameriških avtorjev ter so tako narekovale literarno podobo latinskoameriške književnosti (Kiss 2010). Čeprav nekatere velike španske založniške družbe (Planeta, Santillana) z odpiranjem svojih podružnic v Latinski Ameriki sicer uspevajo ohranjati svoj založniški vpliv in zagotavljati cene, ki se prilagajajo lokalnemu okolju, se obenem močno krepijo tudi latinskoameriške založbe, ki so še zlasti aktivne v Argentini, kjer letno število izdanih naslovov osemkrat prekaša število knjižnih naslovov, ki jih izdajo v Mehiki.

Zaradi slovenskih izseljencev je za refleksijo o recepciji slovenskih avtorjev še zlasti zanimiva Argentina. Za prenašanje slovenskih

literarnih klasikov v špansko govoreče okolje sta si sprva prizadevali predvsem reviji *Duhovno življenje: slovenska verska revija* = *La vida espiritual: revista mensual religiosa* (Levstik, Cankar, Finžgar, Gregorčič, Milčinski) in *Meddobje* = *Entresiglo* (Balantič, Župančič, Gregorčič, T. Debeljak, M. Jakopic, V. Kos, K. Mauser, V. Rode, V. K. Truhlar, Prešeren, B. Fatur, G. Januš, V. Kos, Kuntner, Makarovič, Minatti, Menart, D. Terseglav, R. Vodeb, D. Zajc), Slovincem po svetu pa je bila namenjena *Rodna gruda: revija za Slovence po svetu* (prevodi Prešerna), ki jo (tudi v španščini) izdaja Slovenska izseljenska matica.

Prva knjižna objava slovenskih avtorjev v Argentini datira v leto 1948. To je bila antologija *Recuerdos de Eslovenia: leyendas y poesías traducidas del esloveno y originales de Vanda Cehovin*, začetek novega, zelo živahnega zanimanja za objavljanje slovenske literature pa pomeni izid antologije sodobnejših slovenskih pesnikov z naslovom *Poesía eslovena contemporánea: antología*, ki jo je izdala založba iz Buenos Airesa Gog y Magog. Antologija sodobne slovenske poezije ni bila prelomna le kot znanilka novih založniških vetrov, pač pa tudi v prodajnem smislu: po podatkih založbe je bila deležna izjemnega zanimanja in je bila tudi razprodana, zato se pripravlja ponatis.

Založba Gog y Magog je majhna založba, ki je začela delovati leta 2004, »da bi objavljala poezijo mlajših avtorjev, ki bi sicer ostala neobjavljena. Začetna zamisel se je kasneje razširila še na ponatise, prevode in objave naslovov, ki v Argentini še niso doživeli knjižne objave.« (*Catálogo Ediciones Gog y Magog* 2009.) Založba, ki je doslej v samostojnih knjižnih zbirkah v dvojezičnih izdajah objavila Mozetiča (*Mariposas*), Gregorčiča (*El imán del poeta*), Semoliča (*El fin comenzará por los suburbios*), S. Makarovič

¹⁴ O knjigi, ki je izšla 13. maja, je pred tem že dvakrat v svoji literarni prilogi Babelia pisal osrednji španski časnik *El País*, enkrat pa barcelonska *La Vanguardia*, ki je tudi napovedala predstavitev knjige z udeležbo Borisa Pahorja.

¹⁵ Ob že omenjenih še ABC Cultural (Kosovel – 30. 7. 2005, Zgodbe – 26. 12. 2009).

(*Poemas*), Debeljaka (*Las odas inacabadas*), Ihana (*La moneda de plata*) ter Čučnika (*Ventanas nuevas*), dejavno predstavlja prevedene avtorje tudi na branjih, predstavitev in pesniških srečanjih, ki jih organizira, njihove knjige (tudi knjige izdanih slovenskih avtorjev) pa so recenzirali pri časnikih in revijah *La Nación*, *Clarín*, *La Capital*, *Diario de Poesía*, *La mujer de mi vida*, *La Mano* in *Hablar de Poesía*.

Novejšega datuma so knjižne objave slovenskih avtorjev v Mehiki, kjer sta doslej pri založbi Arlequin iz Guadalajare izšli knjigi Aleša Štegra (*Protuberancias: antología de poemas*, 2005) in Janija Virka (*Vista al Tycho Brahe*, 2005). Pri založbi Univerze v Veracruzu je leta 2004 izšel izbor Šalamunovih pesmi z naslovom *Las montañas, que están toda la vida: 97 poemas (1966–1995)* v prevodu Pabla Fajdige, letos pa pri UNAM že omenjena zbirka kratkih zgodb *La antología de los narradores eslovenos contemporáneos*.

Tudi knjižne objave v Argentini in Mehiki so plod dvostranskega sodelovanja (denimo z UNAM) in zanimanja za slovensko literaturo pri univerzitetnih in manjših založbah (Arlequin, Gog y Magog). Ali z besedami založbe Arlequin: »Nismo v središču, pač pa na obrobju, na margini, smo alternativa, tako po zvrsteh, ki jih objavljamo (poezija, kratka proza, esej, drama), kot po izbranih avtorjih in medkulturnem dialogu (objavljamo Slovence, Katalonce, Korejce itn.). Verjamemo v bralski užitek in se borimo za biblioraznolikost. Naše bežišče je v Guadalajari, Mehika.« (*Ediciones Arlequin* 2010.)

Naj v tej točki sklenem: »bežišče« slovenske literature v španskih prevodih so bile doslej večinoma manjše španske in špansko-ameriške založbe, seznam prevedenih avtorjev pa je že kar spodoben in reprezentativen. Pri tem je reprezentativno in značilno, da se

ob prehodu v drug literarni sistem to, čemur slovenska literarna veda morda namenja več pozornosti, pomika bolj na obrobje, to, kar pa se morda v slovenskem prostoru zdi obrobno, se na španskem in španskoameriškem knjižnem trgu prebija v os(p)red(n)je. Kdo, kaj, kam in kako bodo lahko podrobneje izrisale šele nadaljnje raziskave.

Literatura¹⁶

- BLATNIK, Andrej, 1996: Predstavitev sodobne slovenske književnosti v Madridu. *Glasiló DSP*. 3.
- Catálogo Ediciones Gog y Magog*, 2009.
- Ediciones Arlequin*, 2010. <http://edicionesarlequin.blogspot.com/2010/06/arlequin-en-el-hay-festival-de.html>
- GANZABAL, María, 2009: La industria editorial en España: una excesiva producción y corta tirada para bajos índices de lectura. *Sala de Prensa, Web para profesionales de prensa iberoamericanos* 10/4. <http://www.saladeprensa.org/art803.htm>
- GARCÍA, Olga, 2004: Esloveno-español / español-esloveno. Una desigual relación literaria. *Quaderns. Revista de traducción* 11. 105–116.
- JESENOVEC, Mojca (v tisku): Traducciones al español / Prevodi v španščino.
- KISS, Tamás Zoltán, 2010 (v tisku): Múltiples consagraciones. Algunas notas sobre interrelaciones literarias entre Hispanoamérica, España y Hungría después de 1962.
- Lost in Translation no more. *The Economist* 17. http://www.economist.com/business-finance/displaystory.cfm?story_id=10534329
- VICENTE, Alberto, GOZZER, Silvano, 2010: Mapa de concentración editorial en España. *Anatomía de la edición. Estudios sobre el sector editorial*. <http://www.anatomiadelaedicion.com/2010/02/mapa-concentracion-editorial/>
- VIDAL - FOLCH, Ignacio, 2010: Historias de la otra Europa. *ElPais.com / Babelia*. http://www.elpais.com/articulo/portada/Historias/Europa/elpepuculbab/20100508elpbabpor_5/Tes

¹⁶ Zaradi omejenega prostora v bibliografiji ne navajam v članku omenjenih časopisnih člankov, ki so dostopni na spletni strani Centra za slovensko književnost ali pa v avtorčinem arhivu.